

Narodnogospodarski Vestnik.

Glasi slovenskega trgovskega društva „Merkurja“.

II. letnik.

V Ljubljani, dne 15. septembra 1902.

Št. 6.

Utesnitev detajlnega potovanja.

V naših zakonih skoraj ni določbe, ki bi imela toliko nasprotnikov kakor § 59. obrtnega reda, ki dopušča detajlno potovanje kakor pri obrtnih tako pri zasebnih strankah. O upravičenosti detajlnega potovanja v prvotni obliki, kakršno so gotovo imeli svoj čas v prvi vrsti pred očmi redaktorji obrtnega reda, ob današnjih gospodarskih in posebno trgovinskih razmerah ne more biti dvoma. Veletržec in veleproducent si morata, dasi morda zbok velikih stroškov težko in nerada, najeti oseb, ki obišejo od časa do časa njiju stalne kupčijske prijatelje, pa jima ob tej priliki izkušajo pritegniti novih. Stare kupčijske zveze se tako utrde, pa pridobe nove. Trgovec detajlist, ki mora imeti v zalogi toliko in toliko predmetov, ne more biti z novostmi v vseh strokah à jour, to je mogoče le onim, ki v posebni stroki zdržema delajo. Na potniku je, da trgovca informira o novostih, na trgovcu pa, ki je v dotiki s konsumom, da presodi, ali bo novo blago moči razpečavati z zadostnim uspehom v njegovem ožjem okraju. Ali pri tej na obisk obrtnih strank utesnjeni obliki detajlno potovanje ni ostalo, marveč se je, poslužujoč se besedila § 59. obrtnega reda, razširilo tudi na obisk zasebnih strank. Ta nova oblika trgovine se je z veliko silo in vnemo forsirala iz velikih produkcijskih in trgovinskih središč, seveda na veliko škodo nastanjenih detajlistov in obrtnikov. Seveda je tako ravnanje skoro obudilo nevoljo, ž njo pa odpor nastanjenih trgovcev in obrtnikov. Poklic trgovca detajlista je, da posreduje med producentom in veletržcem ter konsumentom. Pri tem pač sme in mora računati na kupovalce svojega okraja. Njegovemu gospodarskemu obstanku, ki je danes ob veliki in raznovrstni konkurenci le ob največji pridnosti in energiji mogoč, je nastala po detajlnem potovanju, ki si je privzelo tudi obisk zasebnikov, nove vrste tekma velike nevarnosti; provzročili pa so jo prav tisti, katerim mora biti v prvi vrsti na tem, da detajlna trgovina uspeva, ki je njih mogočen steber in najzanesljivejši kupovalec. Bržko se je detajlno potovanje raztegnilo tudi na zasebne stranke,

so se začele kupčije brez nastanjenega detajlista, in res čudno bi bilo, da se ne bi bil ob takem poseganju v prvotni, pralastni delokrog nastanjenega trgovca rodil srdit odpor. Sicer ne smemo prezreti dejstva, da se ob današnji veliki specializaciji trgovine gotovim specialnim trgovinskim tvrdkam ni mogoče omejiti na domači trg, ki jim mora biti pretesen; tudi ne smemo prezreti, da je za gotove vrste blaga, vzemimo le šivalne in pisalne stroje, prodajalcu treba stopiti v neposredno zvezo s kupovalcem. Res je, da tako pride tuj trgovec v okraj domačega, ali o zlu in škodi ni govoriti, kadar gre za razpečavo takih predmetov, katerih nastanjeni trgovec v svojem skladišču nima, ker mu zbok premalega prometa ne kaže trgovati s takim blagom. Ali detajlno potovanje se ni omejilo le na predmete, katerih uspešna prodaja visi ob neposredni dotiki s kupovalcem in katerih nastanjeni trgovec nima v svoji zalogi, marveč se je raztegnilo na najrazličnejše vrste blaga in brez pardona tudi na one predmete, s katerimi more že domači trgovec zadostiti potrebam konsuma.

Proti svobodnemu detajlnemu potovanju se je zategadelj zasnovala živahna agitacija, ki si je stavila za smoter temeljito premembo predmetnih določb obrtnega reda, v prvi vrsti § 59. Po mnogih letih, po vztrajnem, žilavem naporu so se končno premagale vse ovire in združeni trud je dovedel do uspeha. Dne 15. septembra sta zadobila pravnomočnost zakon z dne 25. februarja 1902. l. in pa izvršilna naredba z dne 4. septembra 1802. l., ki navajata nove določbe glede detajlnega potovanja. Premembe starega pravnega stanja se je tem bolj veseliti, ker bo sedaj prilika, da se stopi tudi neupravičenemu krošnjarstvu, ki se je le prečesto skrivalo pod detajlnim potovanjem, z vso trdostjo na prste. Vsem željam morebiti ne bo ustrezno, ali najhujšim nedostatkom in razvadam bode pač moči priti v živo.

Določbe novega zakona smo že objavili v prvi številki letošnjega letnika. Dotakniti se nam je danes še izvršilne naredbe. Novi zakon, kakor znano, prepoveduje imetnikom obrtov iskati naročil na svoje blago izven stajališča pri zasebnih strankah, ako ni došel imetniku obrta od stranke izrečen pismen, na določeno blago se glaseč poziv. Izjeme dovoljuje iz-

vršilna naredba le za sledeče blago: 1. za strojne naprave vsake vrste, za motorje in posamezne dele motorjev; 2. za stavbne potrebščine, všteti umetno kamenje vsake vrste, za plutne ploščice, za strešno lepnico in za umetni material za tlakovanje cest; 3. za tehnične potrebščine za kurjavo, razsvetljavo in za napravo vodovodov, za lesena zastirala in vetrnice; 5. za pisalne in šivalne stroje ter za kolesa.

Trgovinski potniki si morajo preskrbeti legitimacije, katere izdaja na ustno ali pismeno prošnjo njih gospodarjev pristojna obrtna oblast. Legitimacije veljajo za dobo enega koledarskega leta in jih je opremiti s kolkom za 2 kroni. Prošnji za legitimacijo je pridejati sliko potnika v velikosti $10\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{2}$ cm, potrdilo državnega ali občinskega zdravnika, da potnik nima nalezljive bolezni, in pa npravstveno izpričevalo občinskega ali policijskega urada. Npravstveno in zdravniško izpričevalo ne smeta biti starejši nego 14 dni. Samostojnim trgovinskim potnikom služi za legitimacijo obrtni list.

R.

Kranjske deželne finance.

Spisal —r.

(Dalje.)

XI. Občila.

Kot posebno deželno zadevo smo navedli pri razdelitvi deželnih potreb tudi občila. Od raznovrstnih občil pa spadajo v upravni delokrog deželnega zastopa le ceste, ki niso v državni upravi. Glede drugih občil deželam ni skrbeti; prispevati pa jim je v tem ali onem primeru k stroškom železniških naprav, osobito k stroškom za zgradbo lokalnih železnic.

Glede cest, ki niso v državni upravi, izdajejo deželni zastopi naredbe in sklepajo zakone kakor glede njih zgradb, uprave in vzdrževanja, tako tudi glede cestne policije. Urejevati je te cestne zadeve v Avstriji za vsako kronovino zase, in sicer s posebnimi deželnimi zakoni. Na Kranjskem so bile urejene splošne zadeve, ki se nanašajo na upravo, zgradbo in vzdrževanje nedržavnih cest, z zakonom z dne 14. aprila l. 1864. (dež. zak. št. 9.). Ta zakon je bil pozneje izpremenjen, in sicer prvič z zakonom z dne 5. marca l. 1873. (dež. zak. št. 8.) ter vnovič z zakonom z dne 28. julija 1889. l. (dež. zak. št. 17.). Cestni policijski red za javne, nedržavne ceste pa je bil določen za Kranjsko z zakonom z dne 26. septembra 1874. l. (dež. zak. št. 27.).

Po zakonu iz l. 1873. glede zgradbe, uprave in vzdrževanja javnih, nedržavnih cest so bile razvrščene vse ceste, katerih zgradba in vzdrževanje ni zadeva države, v okrajne ceste in v občinske ceste. Zaradi uprave teh cest so bili osnovani posebni zastopi, okrajni cestni zastopi (okrajni cestni odbori) za vsak skladni okraj, katerega meje se ujemajo večinoma z mejami sodnih okrajev. Za mesto Ljubljano pa ni bilo treba osnovati posebnega okraj-

nega cestnega zastopa, ker je skrbeti v tem mestu mestni občini za ceste. Stroške za zgradbo in vzdrževanje cest so imeli pokrivati skladni okraji iz posebnega zaklada, ki ga je bilo zalagati s posebnimi, cestnimi dokladami na neposredne državne davke. Deželi je bilo prispevati k stroškom za zgradbo in vzdrževanje cest le tedaj, če je presegalo zalaganje dotičnih stroškov moči okraja, odnosno občin.

Določila cestnega zakona iz l. 1873. pa so bila znatno izpremenjena z zadnjim, sedaj veljavnim zakonom iz l. 1889. Po tem zakonu so bile javne, nedržavne ceste po njih obsegu in važnosti ali z ozirom na visokost stroškov zgradbe in vzdrževanja iznova razvrščene, in sicer: v deželne ceste, v okrajne ceste, v občinske ceste in občinske poti ter v železniške dovozne ceste. Iznova je bil tudi določen delokrog okrajnih cestnih zastopov in delokrog dežele. Okrajnim cestnim zastopom pristoji izvršitev zgradb okrajnih cest, vse tehnično in gospodarsko oskrbovanje teh cest kakor tudi neposredno nadzorstvo o njih stanju. Dalje je naloga okrajnih cestnih zastopov, nadzorovati zgradbe in vzdrževanje občinskih cest in občinskih poti. Deželnemu zastopu pa pristojne zlasti izvršitev naprave in vse tehnično in gospodarsko oskrbovanje deželnih cest, nadzorstvo gradnje in vzdrževanja okrajnih cest ter vpogled v gospodarjenje s premoženjem cestnih odborov. Deželnemu zastopu je tudi poučevati cestne odbore glede tehnično-gospodarskega oskrbovanja okrajnih cest in razsojevati o pritožbah proti odredbam okrajnih cestnih zastopov. Z navedenim zakonom pa je bilo iznova urejeno tudi zalaganje stroškov za gradnjo, predelovanje ter za vzdrževanje vseh zgoraj navedenih vrst nedržavnih cest. Potrebščino za gradnjo novih in za preložitve deželnih cest je pokrivati po dotičnih določilih z doneski dežele in udeleženih krajev. Visokost posameznih doneskov je določati za vsak primer posebej. Upravni stroški in plače cestarjev zadevajo glede deželnih cest deželni zaklad. Za vzdrževanje teh cest je donášati deželi polovico, drugo polovico pa plačajo okraji, odnosno občine, v katerih se nahajajo dotične cestne proge. Vzdrževanje, odnosno naprava okrajnih cest je dolžnost skladnih okrajev. K stroškom za zgradbo ali vzdrževanje okrajnih cest prispeva deželni zastop le tedaj, če presegajo moči okraja. Istotako ni dežela obvezana skrbeti za občinske ceste in občinske poti, ker je to naloga občin; pač pa se izdajejo iz deželnih sredstev vsako leto tudi za te ceste večje ali manjše vsote. Glede železniških dovoznih cest, katerih oskrbovanje je naloga okrajnih cestnih odborov, je dežela obvezana, plačevati eno tretjino vseh stroškov. Drugi dve tretjini morata plačati po enakih delih dotični okrajni cestni odbor in železniška uprava.

Letni stroški dežele za nedržavne ceste so bili po tu navedenih zakonitih določilih neenaki v raznih dobah. V času do l. 1873. so bili neznatni in so obsegali le prostovoljne doneske, prostovoljne zategadelj, ker ni bila dežela za taka plačila zakonito vezana.

Od l. 1873. do l. 1889. sicer dežela tudi ni bila v to vezana; toda vsled ustanovitve okrajnih cestnih odborov je imela stroške za njih nadzorovanje in množili so se ji nehote prispevki vsled gradnje mnogo novih cest in mostov. Prostovoljni prispevki dežele za ceste v tej dobi so obsegali deloma nevračljive podpore okrajnim cestnim odborom in občinam, deloma posojila proti vračilu. Posojila proti vračilu je dovoljevala dežela največ okrajnim cestnim odborom, in to ne le pred l. 1889., nego tudi pozneje, ko so ji nastali novi stroški za deželne ceste in se je vsled tega znatno pomnožila potreba za občila.

Skupni stroški dežele za nedržavne ceste so znašali: v letih do 1870. l. po 5000 gld. do 10.000 gld.; 1875. l. 10.540 gld. 45 kr.; 1880. l. 13.642 gld. 84 kr.; 1885. l. 24.419 gld. 96 kr.; 1890. l. 38.298 gld. 19 kr.; 1895. l. 91.426 gld. 43 kr. — V novejši dobi znašajo stroški za nedržavne ceste na leto povprečno po 90.000 gld. Tega zneska se porabi do 70.000 gld. za gradnjo in vzdrževanje deželnih cest in mostov, ostanek pa za okrajne in druge ceste. Prvonavedeni znesek obsega tudi upravne in vzdrževalne stroške dveh deželnih mostov, ki ju upravlja dežela sama; ta dva mostova sta: most čez Savo pri Krškem in most čez Savo pri Radečah. Deželni most pri Krškem je bil do l. 1892. last nekega zasebnika, a v tem letu je pripadel deželi Kranjski, ker je bilo to določeno po pogodbi ob zgradbi. Most pri Radečah pa je bil zgrajen l. 1894. K stavbnim stroškom, ki so znašali 92.882 gld., so prispeli: država 30.000 gld., občina Radeče 20.888 gld. in dežela 10.000 gld.; ostanek se je pokrila s posebnim posojilom iz deželnega zaklada. Na obeh teh mostovih se pobira mitnina, ki znaša na leto: na Krškem mostu 3000 gld. in na Radeškem 4000 gld. Del mitniških dohodkov mostu pri Radečah se porabi za obrestovanje in odplačilo zgoraj navedenega posojila. Na tem posojilu in na posojilih, ki jih je izplačala dežela za razne ceste, so znašale terjatve deželnega zaklada konec l. 1898. še okroglih 57.000 gld.

Poleg stroškov za nedržavne ceste nam je omeniti tu še stroškov, ki jih ima dežela v novejši dobi za železnice. Dežela podpira gradnjo železnic s tem, da prevzame za gotovo vsoto glavinskih ali drugih delnic dotične železnice ali da garantira za dobiček, s katerim se pokrivajo anuitete za obrestovanje in plačilo posojila, ki ga je bilo najeti v pokritje stavbnih stroškov. Da je kupila dežela delnic ob zgradbi Kamniške železnice, kakor tudi ob zgradbi Vrhnjske železnice, to nam je znano že iz prej povedanega; v opisu garancijskega zaklada Dolenjskih železnic pa smo tudi že omenili, da je oddajati iz deželnega zaklada na leto po 25.000 gld. v ta namen, da se pokrijejo eventualni primanjkljaji pri naprej določenih vsotah dobička Dolenjskih železnic. Aktivneje nego doslej bo v bodoče sodelovati deželnemu zastopu pri reševanju vprašanj glede zgradbe nadaljnjih lokalnih železnic na Kranjskem, za katere je po nekem sklepu deželnega zbora (iz l. 1901.) določiti poseben program in način, kako jih bo financirati.

Pripraga in vojaštvo.

Pripraga in nastanitev vojaštva spadata po deželnem redu k deželnim zadevam. V koliko pa je dežela glede priprave in nastanitve vojaštva gmotno prizadeta, to je določeno s posebnimi državnimi zakoni.

Pod priprago razumemo odpravo oseb ali reči z vozovi od enega kraja do drugega, in to v interesu države. Priprago morajo preskrbeti občine, ako to zahteva vojaštvo ali kaka druga državna oblast. Splošna določila glede dolžnosti in načina oddaje priprave so zbrana v posebnem priprežnem redu, ki ga je izdala cesarica Marija Terezija dne 13. julija 1748. l. in ki velja še dandanes za celo Avstrijo razen Galicije. Za oddano priprago plača država posebno odškodnino, ki se izračuni po daljavi napravljene poti, po številu priprežne živine in po priprežni ceni. Priprežna cena se določa zakonito za vsako kronovino posebej, navadno za vsako leto sproti. Enotna cena velja za enega konja in en kilometer. Od plačane odškodnine odpade od vsakega kilometra in konja del na državo, drugi del pa je plačati deželi. Za priprago, najeto na Kranjskem, plača država po zakonu z dne 31. decembra 1875. l. (drž. zak. št. 4. iz l. 1876.) le po 3 kr. od kilometra in konja, a ostanek dežela. Stroški, ki jih ima dežela vsled tega določila, se ravnajo po številu priprež, ki jih zahteva vojaška ali druga državna uprava; povprečno znašajo na leto po 10.000 gld.

Enako kakor pripraga prizadeva deželi stroške tudi nastanitev vojaštva. Za nastanitev vojaštva je skrbeti deželi, kakor rečeno, po deželnem redu, a natančneje je to določeno v zakonih z dne 11. junija 1879. l. (drž. zak. št. 93.) in z dne 25. junija 1895. l. (drž. zak. št. 100.). Vendar ni nastanitev vojaštva izključno breme dežele, nego je to tudi stvar občin; te so namreč prizadete že s tem, da jim je neposredno skrbeti za prireditve stanovanj vojakom, a poleg tega jim je po zakonu plačevati dotične stroške, ako jih ne plača dežela. V nekaterih kronovinah je razmerje glede delitve tega bremena med občinami in deželo urejeno s posebnimi deželnimi zakoni, na Kranjskem pa takih določil ni. Navadno trpijo občine stroške za nestalno nastanitev vojakov, n. pr. ob vojaških vajah, a dežela stroške za stalno nastanitev, t. j. za nastanitev v takih krajih, kjer je vojaštvo stalno nastanjeno, in sicer v nedržavnih vojašnicah ali v drugih poslopih. Za preskrbo stanovanj vojakom plačuje država občinam, odnosno deželam posebne odškodnine po tarifih, ki se določajo od dobe do dobe glede na kraj in vrsto danega stanovanja s posebnimi državnimi zakoni. Ako znaša odškodnina manj nego strošek, trpi razliko dotična občina, odnosno dežela. V Ljubljani, kjer je vojaštvo nastanjeno stalno, niso difference med odškodninami in dejanskimi stroški posebno velike, to pa vsled tega, ker se prilegajo dotične odškodnine kolikor toliko navadnim plačilnim razmeram glede stanovanj. Deželi je plačevati vsled teh ugodnih razmer za nastanitev vseh vojakov v Ljubljani, izvzemši brambovce, na leto le nekaj nad 4000 gld.

Za nastanitev brambovcev skrbi dežela neposredno; zidala je namreč v preteklem desetletju za brambovce posebno vojašnico, ki jo je stala okroglo 290.000 gld. Ta stavbna vsota se obrestuje in deloma amortizira z odškodninami, ki jih plačuje država in ki znašajo na leto povprečno po 11.000 gld. Za vzdrževanje domobranske vojašnice, ki jo pa je v kratkem razširiti, se izdaje na leto povprečno do 3000 gld. V času, ko te deželne domobranske vojašnice še ni bilo, so bili brambovci nastanjeni v cukrarni na Poljanah. Diference med odškodnino po vojaških tarifih in faktilno najemščino, ki jo je bilo plačevati lastniku omenjenega poslopja, so znašale na leto po 3000 gld.

Skupni stroški za nastanitev vojaštva so znašali do l. 1860. približno letnih 8000 gld., v letih 1880. do 1890. približno letnih 9000 gld., sedaj pa znašajo letnih 7000 gld.

(Dalje prih.)

Razglas c. kr. deželne vlade za Kranjsko z dne 5. avgusta 1902., št. 11.882,

s katerim se določila §§ 1. in 2. razglasa z dne 11. marca 1902., dež. zak. št. 10., o izjemah od predpisa o nedeljskem počitku delovito prenašajo in dopolnjujejo.

Določila § 1., lit. B, lit. D in lit. F, potem § 2. razglasa c. kr. deželne vlade z dne 11. marca 1902., dež. zak. št. 10., so razveljavljena in se odslej glase tako:

B.

Za obrt frizerjev, brivcev in lasničarjev:

V deželnem stolnem mestu Ljubljani do 2. popoldne;

v uradnih krajih c. kr. okrajnih sodišč, potem na Jesenicah, na Savi in v zdravniškem okolišu Blejskem do 3. popoldne.

Nadomestni počitni čas v torek in v petek od 12. ure opoldne do 6. ure zvečer.

D.

Za obrt sladičarjev (konditorjev);

1. V deželnem stolnem mestu Ljubljani je za izdelovanje tistih izdelkov, ki se ne moreje hraniti v zalogi, in za prodajo neomejeno dopuščeno nedeljsko delo, in to tudi na Veliko nedeljo in na tisto nedeljo, katero je eventualno Božič.

Nadomestni počitni čas je odmeriti po določilih člena V., odstavek 2., zakona z dne 16. januarja 1895. l., drž. zak. št. 21.

2. V uradnih krajih okrajnih sodišč:

a) za izdelovanje do 10. dopoldne, toda samo za tako blago, ki se ne more hraniti v zalogi;

b) za prodajo ves dan.

Nadomestni počitni čas v ponedeljek in v četrtek od 10. dopoldne do 4. popoldne.

F.

Za trgovinske obrte vsake vrste.

I.

V o b č e.

1. V deželnem stolnem mestu Ljubljani je ob nedeljah dopuščeno samo prodajanje živil (tudi sadja) od 7. ure zjutraj do 10. ure dopoldne.

2. V uradnih krajih c. kr. okrajnih sodišč je dopuščeno prodajanje blaga pri trgovinskem obrtu vobče in prodajanje pri proizvodnih obrtih, v kolikor ni po členu VI. in VII. zakona z dne 16. januarja 1895., drž. zak. št. 21., posebej uravnano, 6 ur po končani jutranji službi božji v župni cerkvi in

3. v ostalih župnih krajih pa do 4. popoldne, toda skupaj največ 6 ur in izvzemši ure, ob katerih je jutranja, dopoldanska in popoldanska služba božja, med katero morajo biti prodajalnice zaprte.

II.

P o s e b e j.

A.

V deželnem stolnem mestu Ljubljani je v nedeljo pred Božičem dopuščen obrat trgovine vsake vrste od 7. ure zjutraj do 12. ure opoldne in od 3. do 7. ure popoldne.

B.

Tisto nedeljo, na katero je praznik deželnega patrona (sv. Jožefa, dne 19. marca), potem tiste nedelje, katere se zunaj deželnega glavnega mesta deli sv. birma, dalje na nedeljo pred sv. Miklavžem (6. decembra) in na nedeljo pred Božičem je obrat trgovinskih obrtov vsake vrste dopuščen:

v uradnih krajih c. kr. sodišč in v vseh drugih župnih krajih od 7. ure zjutraj do 12. ure opoldne in od 1. ure do 5. ure popoldne.

C.

Z ozirom na posebne krajne razmere je prodajanje pri trgovinskem obrtu in tudi prodajanje pri proizvodnih obrtih, v kolikor ni po členu VI. in VII. zakona z dne 16. januarja 1895., drž. zak. št. 21., posebej uravnano, dopuščeno:

1. v političnem okraju Postojnskem:

v trgu Postojini na Binkoštno nedeljo od 6. ure zjutraj do 12. ure opoldne in od 2. do 6. ure popoldne za vse trgovinske obrte;

2. v političnem okraju Ljubljanske okolice:

v župnem kraju Dobrovskem ob nedeljah med 14. avgustom in med nedeljo Marijinega imena (prvo nedeljo po 8. septembru), z všteto zadnjo nedeljo, za medarsko blago in za devocionalije od 6. ure zjutraj do 12. ure opoldne in od 2. do 6. ure popoldne;

v Spodnji Šiški v nedeljo po sv. Jerneju (24. avgusta) od 6. ure zjutraj do 12. ure opoldne in od 2. do 6. ure popoldne za vse trgovinske obrte;

3. v političnem okraju Logaškem:

v rudarskem mestu Idriji tiste nedelje, ki so nanje prazniki sv. Florijana (4. maja), sv. Ahacija (22. junija) in sv. Barbare (4. decembra), od 6. ure zjutraj do 12. ure opoldne in od 2. do 6. ure popoldne za vse trgovinske obrte;

4. v političnem okraju Radovljiškem:

na božji poti na Brezjah vse nedelje leta za medarsko blago in za devocionalije od 6. ure zjutraj do 12. ure opoldne in od 2. do 6. ure popoldne;

v zdraviškem okolišu Blejskem:

a) v dobi od 1. maja do vštetelega 30. septembra vsakega leta vse nedelje od 6. ure zjutraj do 12. ure opoldne in od 2. do 6. ure popoldne za vse trgovinske obrte;

b) v dobi od 1. oktobra enega leta do vštetelega 30. aprila drugega leta od 7. ure zjutraj do 3. ure popoldne za vse trgovinske obrte, toda s to omejitvijo, da se smejo med tem obratnim časom možni delavci uporabljati samo po 6 ur;

na Jesenicah in na Savi:

tisti nedelji, ki sta nanju praznik sv. Valentina (14. februarja) in praznik sv. Petra in Pavla (29. junija), od 7. ure zjutraj do 12. ure opoldne in od 1. do 5. ure popoldne za vse trgovinske obrte;

5. v političnem okraju Črnomaljskem:

v Starem trgu na Cvetno nedeljo in na prvo nedeljo v Adventu od 6. ure zjutraj do 7. ure opoldne in 2. do 6. ure popoldne za vse trgovinske obrte;

v Vinici na nedelje, navedene pod II. B, potem šesto nedeljo po Veliki noči in v nedeljo po prazniku Marijinega imena, t. j. drugo nedeljo po 8. septembru, od 6. ure zjutraj do 12. ure opoldne in od 2. do 6. ure popoldne za vse trgovinske obrte.

III.

V vseh tistih primerih, v katerih se izjemoma uporabi dovoljenje nedeljskega dela v trgovinskem obrtu čez poldansko uro, je osebju v zmislu člena X. zakona z dne 16. januarja 1895., drž. zak. št. 21., izmenoma dati prosto vsako drugo nedeljo, ali, kadar bi se to ne dalo izvršiti, mu je dovoliti pol delavnika kot počitni dan.

Med uradne kraje c. kr. okrajnih sodišč, omenjene v tem razglasu, ni všteto deželno stolno mesto Ljubljana.

§ 2.

Pisarniška dela v trgovinskem obrtu so ob nedeljah za osebje, ki je v to določeno, dopuščena od 8. do 10. ure dopoldne, vendar mora vhod v prodajniške prostore biti za občinstvo zaprt.

Isto velja tudi za pisarniška dela, ki se tičejo prodajanja pri proizvodnih obrtih; pisarniška dela, ki se tičejo proizvodnje samega, pa ob nedeljah sploh niso dopuščena.

Določila pričujočega razglasa stopijo v veljavnost tisti dan, ko se razglase v deželnem zakoniku.

Kapital in obresti.

Narodnogospodarska študija.

Spisal Vekoslav Kukovec.

(Dalje.)

Nikakor ne nameravam naštevati še več slabih obrestnih teorij. Izpregovoriti moram le še nekaj besed o takozvanih eklektikih, to pa zategadelj, da ne bode nesporazumljenja glede mož, katere sem imenoval hkratu kot zastopnike različnih obrestnih teorij. V narodnogospodarskem slovstvu srečavamo namreč čudno prikazen, da so nekateri teoretiki, ne zaupajoč posameznim teorijam, izkušali iz dveh ali celo treh obrestim prijaznih teorij ustvariti novo obrestno teorijo. Vsled tega imenujemo te teoretike eklektike. Tako so Jevons, Roscher in Leroy-Beaulieu zagovarjali hkratu produktivnostno in abstinenčno obrestno teorijo. Pri Readu, Cauwésu in Josephu Garnieru nahajamo kar tri izmed gori navedenih obrestnih teorij, produktivnostno, abstinenčno in tudi teorijo dela. Da, nekateri eklektiki so šli še dalje! Joh. Stuart Mill in nemški katedrski socijalisti Schäffle in drugi so tvorili slednjič celo iz te ali druge obrestim prijazne in iz obrestim sovražne obrestne teorije o izsesavanju delavcev svoje nove obrestne teorije. Ta prikazen je pač najjasnejši dokaz, kako slabo se je vsem dosedaj omenjenim teoretikom posrečilo obrestni problem definitivno razrešiti.

Poglavitni vzrok tolike razcepljenosti v reševanju obrestnega vprašanja je bila razcepljenost, ki je bila med učenjaki glede vrednostne teorije, ki je seveda steber in glavni pogoj povoljne rešitve ostalih gospodarskih vprašanj. Dolgo časa so se smatrali za vrednost kakršnegakoli imetka odločilni le stroški pridelovanja. Suknja je v zmislu te takozvane teorije o produkcijskih stroških toliko vredna, kolikor so bili vredni vsi za produkcijo suknje potrebni imetki skupaj, toliko torej, kolikor je stala snov, niti, delo, sploh vse, česar treba, da se izdela suknja. Toda kdo bi hotel v zmislu te vrednostne teorije trditi, da je n. pr. gotova zaloga damskih modnih klobukov ob koncu sezone vredna toliko, kolikor so znašali stroški produkcije? Saj bo v bodoči sezoni vladala popolnoma nova moda in saj klobukov iz prejšnje živ krst ne bo hotel več kupovati. Toda priznajmo, da bi to bilo res, a kako nam je potem razrešiti vprašanje o vrednosti sukna in dela? Ako to razlago vrednosti imetka iz vrednosti produkcijskih stroškov dosledno nadaljujemo, tedaj kmalu uvidimo, da je ta razlaga vrednosti le navidezna razlaga, ki dokazuje vrednost imetka z vrednostjo drugih imetkov, torej to, kar bi se nam imelo razjasniti s tem, kar nam še samo nikakor ni jasno. Vrednostna teorija o produkcijskih stroških torej že zategadelj ne more priti do cilja, ker dokazuje v krogu. Isto velja docela o drugi, ravno tako nerabni vrednostni teoriji, o teoriji o reprodukcijskih stroških, ki trdi, da je vrednost imetka v gotovi dobi toliko, kolikor bi stala pridelava takega imetka, ako

bi se v dotični dobi iznova izdelal, in ne toliko, kolikoršni so bili res prvotni stroški pridelovanja. Enako šepa gori omenjena socialistijska vrednostna teorija, po kateri je vrednost imetka enaka vrednosti dela, katerega treba, da se imetek izgotovi.

Dandanes vladajoča vrednostna teorija ne išče določilnih vzrokov vrednosti imetkov v imetkih, ampak v nas samih, v človeku samem. Vrednost ima v zmislu moderne vrednostne teorije imetek le tedaj, ako je sposoben zadovoljiti to ali ono izmed obilnih potreb, katere ima človek. Toda so imetki, ki delajo izjemo. Zrak, solnčna luč, voda in drugi, takozvani prosti imetki vsekakor zadovoljujejo celo zelo nujne naše potrebe, a nimajo vrednosti, ker jih imamo v tolikem obsegu in v toliki množini na razpolago, da vsem ljudem v preobilju zadostujejo glede zadovoljitve dotičnih potreb. Drugače je pa to pri drugih imetkih, n. pr. pri kruhu, mesu, pivu, klobukih, črevljih, železu, diamantih itd. Teh imetkov ni tako ogromna množina, da bi jih ljudje lahko zavrgli poljubno množino in da bi jih vkljub temu ostalo še vedno dovolj za zadovoljitev vseh dotičnih človeških potreb. S temi takozvanimi gospodarskimi imetki mora človek varčno ravnati, in ti gospodarki imetki, ki so neizogiben pogoj za zadovoljitev človeških potreb, imajo nasproti prej omenjenim prostim imetkom za nas večjo ali manjšo vrednost. Tako se v zmislu moderne vrednostne teorije določuje subjektivna vrednost imetkov.

Dasi je podrobno poznanje te moderne vrednostne teorije, katero — mimogrede omenjeno — priznavajo zlasti privrženci avstrijske narodnogospodarske šole, zelo važno za razumevanje moderne obrestne teorije, ki je strogo izvedena iz načel te vrednostne teorije, mi na tem mestu nikakor ni mogoče natančno in podrobno razpravljati o vrednostni teoriji. Omeniti hočem le to, na kar se mi bode v nadaljnji razpravi večkrat sklicevati. Seznaniti se moramo tu namreč najprej s tvorbo cene imetkov.

Subjektivna vrednost istega imetka je pri različnih osebah in pri isti osebi v raznih razmerah zelo različna. Le pomislimo, koliko vrednost pripisuje kosu kruha stradajoči berač in koliko bogataš. Ako bi ubog delavec izgubil deset kron, kako hudo bi mu to delo! A če bi izgubil deset kron kak milijonar, kolikšno subjektivno vrednost ima deset kron v tem primeru? Črez nekaj minut si izbije milijonar to izgubo kot popolnoma malenkostno iz spomina.

Samo različne subjektivne vrednosti bi pa imeli le v tem primeru, ko bi vsakdo živel ločen od vsega sveta sam zase. Ker pa tega ni, imajo imetki poleg subjektivne še drugo vrednost. Ob dandanašnji neizmerno razviti delitvi dela prideluje posameznik le gotove pridelke: nekateri pridelujejo kruh, drugi pijačo, tretji obleko itd. Če bi živeli pekar s tisoč hlebi kruha ali vinsčak s tisoč litri vina ali krojač s tisoč sukunjami popolnoma osamljeni, bi imeli za peka hleb kruha ali za vinsčaka liter vina ali za krojača ena suknja le zelo neznatno subjektivno vrednost. Toda dandanes v resnici živimo v prometnem gospodarstvu

in vsled tega dobivajo imetki razen subjektivne še drugo, namreč objektivno menjalno vrednost. Pekar zamenja posamezne hlebe kruha lahko kar naravnost za vino in za sukngo. Vinsčak dobi za svoje vino, kar ga sam ne rabi, kruha in sukngo itd. in krojač za suknje kruha in vina. Na tak način posameznik po zameni svojih imetkov posredno zadovolji svoje potrebe. Sposobnost imetkov, na tak način posredno zadovoljiti naše potrebe, imenujemo baš objektivno menjalno vrednost imetkov. Da dobe pa imetki res tako objektivno menjalno vrednost, imeti morajo za kogarsibodi nekakšno subjektivno vrednost. Kolikšna je objektivna menjalna vrednost imetkov, je odvisno istotako od visokosti subjektivnih cenitev. Množina imetkov gotove vrste, ki se dobe po zameni vsled objektivne menjalne vrednosti za gotovo množino imetkov kake druge vrste, je pa cena dotičnih imetkov. Tvorba cene imetkov nam povečjem razjasnjuje nastanek obresti; zato nam treba načela te tvorbe natančneje spoznati.

Da ne bom trafil mnogo besed o abstraktnih izvajanjih, naj navedem iz domačega življenja štiri tipične primere o tvorbi cene. V vseh teh štirih primerih nam je pa pomniti neprenehoma dejstva, katera izprevidimo iz tisočerih praktičnih zgledov iz vsakdanjosti. Pred vsem nas namreč vsakdanja izkušnja uči, da je zamena imetkov za tuje imetke z gospodarskega stališča možna le tedaj, ako vsaka izmed menjajočih strank svoj lastni imetek subjektivno niže ceni nego tuji imetek, katerega hoče zamenjati za svojega. Nadalje vsakdo pri zameni želi za sebe doseči kar največjo korist in slednjič, ako ne more doseči znatne koristi, voljan je kljub temu menjati, ako mu zamena prinese sploh nekakšno, četudi le neznatno korist. Pekar ne bi zamenjal hleba kruha za liter vina, ako bi z ozirom na število hlebov svojega kruha in z ozirom na različne svoje potrebe ne cenil litra vina više nego hleb kruha, in nasprotno, vinsčak ne bi dal litra vina za hleb kruha, ako bi hlebu kruha, katerega mu manjka, z ozirom na svoje blagostanje ne pripisoval više subjektivne vrednosti nego litru vina, katerega ima obilo. Če ima pekar seveda različno velike hlebe kruha, vsekakor mu bode ljubše, ako dobi liter vina za manjši hleb kruha, in če bi ga končno ne dobil za manjši hleb, da v zameno rad tudi večji hleb dotlej, dokler ima liter vina v njegovi subjektivni cenitvi zanj večjo vrednost nego velik hleb kruha. Ta dejstva si moramo predočiti pri vsakem izmed sledečih primerov glede tvorbe cene imetkov.

Kot prvi tipični primer si mislimo dva kmeta, izmed katerih prvi želi kupiti triletnega voznega vola, drugi je pa voljan takega vola prodati. Mislimo si, da sta torej, kar se v praktičnem življenju le redkokdaj primeri, le en edini kupec in en edini prodajalec. Kmetu kupcu je v našem primeru poginil eden izmed dveh volov, s katerima je opravljal poljska opravila. Ker je pa v dotičnem letnem času zelo mnogo nujnega opravila na polju, si mora kmet neizogibno kupiti novega vola. Z ozirom na kritični položaj bi plačal za triletnega vola, recimo, največ 200 K; to je njegova

subjektivna cenitev triletnega vola. Kmet prodajalec bi pa svojega vola zelo rad prodal. Črez teden dni hoče odpotovati v Ameriko in prej bi na vsak način rad spravil svoje premoženje v denar. Prodal bi triletnega vola, če bi drugače ne šlo, celo za 100 K; to vrednost ima zanj subjektivno triletni vol. Očividno je, da je tu izpolnjen glavni pogoj zamene vola za denar, kajti v tem primeru ima za kupca vol večjo subjektivno vrednost nego denar in za prodajalca denar večjo vrednost nego vol. Zamena se torej vsekakor lahko izvrši. Toda za koliko bode kupec vola kupil? Izkusil ga bode seveda dobiti kar najceneje in ponudil bo, recimo, le 100 K. Toda prodajalec bo izkusil vola prodati kar najdražje in zahteval bode morebiti kar 220 K. Iz prej navedenega vzroka prodaja za 220 K ni možna — subjektivna cenitev kupčeva znaša le 200 K. Kupec in prodajalec se bosta pogajala tako dolgo, dokler se ne zedinita za ceno, ki je manjša nego 200 K in večja nego 100 K. Ako sta oba enako spretna barantača, bode znašala cena 150 K, ako je kupec spretnejši, se bode približala cena 100 K, in ako je prodajalec spretnejši, 200 K. Splošno povedano: Pri osamljeni zameni je torej cena rezultanta subjektivnih cenitev kupca in prodajalca.

Toda navesti nam je drugi tipični primer, ki je v življenju pogostnejši nego prvi ravnokar omenjeni. Mislimo si ravno tako kakor v prvem primeru enega edinega kupca, ki vsled znanih razmer pripisuje triletnemu volu vrednost 200 K: Poleg dozdanjega edinega prodajalca pa, ki ceni iz navedenega vzroka svojega triletnega vola na 100 K, si mislimo pa še dva druga prodajalca enakih volov. Eden izmed obeh zelo silno potrebuje denarja. Upniki ga zelo pritiskajo in ako ne plača, mu hočejo prodati premoženje. Zato je voljan svojega vola dati v skrajni sili za 120 K, ceneje pa nikakor ne. Tretji prodajalec, ki ima ravno takega vola kakor prva dva, bi ga prodal, ker je vsled slabe letine pridelal tako malo klaje, da bi vola črez zimo nikakor ne mogel prehraniti. Vsled tega bi ga prodal, če mu kdo ponudi najmanj 140 kron. Imamo torej enega kupca, za katerega ima vol vrednost 200 K, in tri prodajalce z različnimi subjektivnimi cenitvami enakega vola, 100, 120 in 140 K. Za kakšno ceno bode kupec v tem primeru kupil vola? — Cena se ne bode tvorila v razdalji med 100 in 200 K, ampak v mnogo manjši razdalji med 100 in 120 K. In zakaj? Če bi kupec ponudil 140 K, bi bila prvi in drugi prodajalec v nevarnosti, da jima vola ostaneta, dočim tretji prodajalec svojega vola proda za 140 K. Drugi prodajalec se drži načela, da rajši zamenja, ako ima sploh kakšno korist, četudi neznatno, nego da bi bil od tretjega prodajalca izključen od zamene. Ponudi torej vola za 120 K, s čimer je tretji kupovalec seveda izključen od zamene, kajti njegova subjektivna cenitev znaša 140 K. Toda niti drugi prodajalec v našem primeru ne bode prodal kupcu vola za 120 K. Prvi prodajalec, ki hoče vola prodati, četudi le za 100 K, je v nevarnosti, da ga drugi prodajalec izključi od zamene. Ker pa rajši menja z manjšo koristjo, nego da bi

vobče ne mogel menjati, ponudi svojega vola za 119 K. Na ta način izključi tudi drugega prodajalca od zamene. Ostaneta torej le še en kupec in en prodajalec. Cena pa mora neizogibno biti nižja nego 120 in višja nego 100 K. Ako kupec izprevidi, da bi prodajalec utegnil še kaj popustiti, izkušal bode ceno znižati še pod 119 K. Kdor je spretnejši, bo dosegel, da se v razdalji med 100 in 120 K cena ustanovi tako, da je njemu ugodnejša. Abstraktno pa drugi primer lahko izrazimo: Ob enostranskem tekmovanju prodajalcev je cena rezultanta med subjektivno cenitvijo zamene najbolj zmožnega in v resnici menjajočega in med cenitvijo onega prodajalca, ki je bil izmed prodajalcev, izključenih od zamene, še najbolj sposoben menjati.

Tretji tipični primer nam razjasnjuje tvorbo cene pri raznih pojavih monopolov. V tem primeru imamo enega edinega prodajalca, onega namreč, ki hoče v Ameriko in pri katerem subjektivna vrednost vola znaša 100 K. Na strani kupcev imamo pa, recimo, tri tekmovalce. Razen v drugem in prvem primeru omenjenega kupca, ki iz tam navedenih vzrokov triletnemu volu pripisuje vrednost 200 K, sta še dva druga kupca. Drugi kupec je v podobnem položaju kakor prvi kupec. Zredil je doma vola, ki bi bil že sposoben, da vleče brazdo. Ker je ta kupec na novo prikupil nekaj zemljišča, pridelal toliko klaje, da bi prav lahko redil par volov. To bi mu pa bilo tudi v veliko korist z ozirom na obdelovanje zemljišča. Ne bilo bi mu več treba najemati tujega orača, ako bi kupil še enega vola, imel bi par, s katerim bi lahko oral sam. Zato bi mu nov trileten vol prav dobro došel. Dal bi zanj, če bi ga ceneje ne dobil, 190 K. Tretji kupec ima pa sicer že dovolj volov za poljska opravila, a kupil bi vendar rad še enega triletnega vola. Eden izmed volov, katere ima dosedaj, je namreč muhast in pri poljskih opravilih ni prav za rabo. Zato bi ga naš tretji kupec rad nadomestil z drugim triletnim volom. Klaje je dovolj, in zatorej bi muhastega vola črez zimo zredil in ga spomladi prodal mesarju. Ta kupec torej hoče kupiti vola in vsled opisanega položaja ceni dotičnega vola subjektivno 170 K. Ako bi ga tako ceno ne mogel kupiti, potem rajši sploh ne kupi. Za kolikšno ceno bo prodal v našem primeru edini prodajalec svojega vola, ako kot kupci tekmujejo zanj trije kmetje s subjektivnimi cenitvami 200, 190 in 170 K? Vsled načel, ki smo jih gori navedli kot v vseh primerih zamene veljavne, se vol nikakor ne bode prodal za 170 K. V tem primeru bi bila prvi in drugi kupec izključena in zato zamenjata, če ni možno z veliko, pa vsaj s tako koristjo, kakršna je ob teh razmerah možna. Drugi kupec ponudi za vola 190 K in izključi od zamene tretjega kupca, čigar subjektivna cenitev je le 170 K. Toda niti za 190 K se vol ne bo prodal, kajti mož, ki je voljan vola kupiti za največ 200 K, vidi takoj pretečo nevarnost in ponudi več nego 190, recimo 191 K — in s tem izključi tudi drugega kupca od zamene. Ako prodajalec vidi, da bi prvi kupec bil v skrajnosti voljan dati še celo več nego 191 kron,

obotavljal se bode nekaj časa in slednjič bo vola prodal za neko ceno, ki se ustali v razdalji med 190 in 200 K, recimo za ceno 195 K. Obče povedano: Ob monopolu, ako namreč nasproti enemu edinemu prodajalcu tekmuje med seboj več kupcev z različnimi subjektivnimi cenitvami ponujanega imetka, se ustali cena neizogibno v razdalji med subjektivno cenitvijo kupca, ki je zamene najbolj zmožen in ki res slednjič menja, oziroma kupi, in med subjektivno cenitvijo onega kupca, ki je od zamene v tem primeru izključen, ki je pa izmed izključenih še vendar zamene najbolj zmožen.

Dočim so pa za praktično življenje vsi trije dosedaj navedeni primeri le redke izjeme, govoriti nam je tu slednjič še o četrtem tipičnem primeru tvorbe cene imetkov, s katerim nam je v vsakdanjem življenju največkrat računati. Ako razumemo ta četrti primer, smo dosegli dragocen uspeh in važno podlago za razumevanje obrestnega pojava. Kaže nam pa ta primer zakon o tvorbi cene ob obojestranskem tekmovanju kakor na strani kupcev tako na strani prodajalcev. Da se dobro razumemo, predstavimo si prav živo živinski semenj v kaki zagorski vasi. Mislimo si najpriprostejši primer, da je na semnju na prodaj petero v kakovosti popolnoma enakih triletnih volov. Izmed peterih prodajalcev, s katerimi imamo opraviti, ceni te svoje vole subjektivno prvi na 100, drugi na 120, tretji na 140, četrti na 160, peti na 190 kron. Nahaja se pa na semnju baš tudi pet kupcev, izmed katerih bi vsakdo rad kupil takega triletnega vola. Prvi kupec pripisuje z ozirom na položaj, v kakršnem se nahaja, volu vrednost 200, drugi kupec vrednost 190, tretji 170, četrti 150 in peti 140 kron. Menim, da je vsakomur z ozirom na prejšnje tri primere jasno, da različni ljudje enakemu imetku utegnejo pripisovati z ozirom na svoje potrebe prav različno vrednost in da mi ni treba še iznova na dolgo in široko utemeljevati gori navedenih desetih različnih subjektivnih cenitev enakega imetka. Možno je, da v resnici subjektivne cenitve sicer niso tako zelo druga od druge različne, a bistvo glede tvorbe cene ostane v vseh primerih isto. Vprašajmo se torej takoj, kateri kupci bodo v našem primeru kupili in kateri vole prodali in kolikšno ceno doseže v navedenih razmerah na semnju triletni vol. Ako vpoštevamo, da je zamena možna le dotlej, dokler vsaka izmed menjajočih strak tuji imetek ceni više nege svoj lastni, in ako vpoštevamo, da izkuša pri zameni vsakdo doseči kar največjo korist in slednjič sploh menja, ako doseže z zameno, če ne znatne, pa vsaj nekakšno korist, tedaj se v našem primeru odgovor glasi nepobitno edino tako-le: Prvi, drugi in tretji kupec bodo kupili vsak po enega vola, prodali pa bodo svoje vole prvi, drugi in tretji prodajalec. Četrti in peti kupec ne bosta mogla kupiti, četrti in peti prodajalec pa z ozirom na svojo gospodarsko korist svojih volov ne bosta mogla prodati ali zamenjati za denar in bosta od zamene izključena. Vsi trije kupci in vsi trije prodajalci bodo pa menjali svoje imetke medsebojno ne za različno,

ampak vsi za enako ceno in ta cena bode neizogibno nižja nego 160 in višja nego 150 kron, torej recimo 155 kron. Mislimo si katero drugo ceno koli, ako vsestransko vpoštevamo gori omenjene motive vsaktere zamene, uvideli bomo, da je z gospodarskega stališča možna edino cena višja nego 150 in nižja nego 160 kron. Recimo, da katerikoli izmed kupcev hoče kupiti za 140 kron. V tem nemožnem primeru bi izprevideli prvi trije prodajalci, da jim s tako nizko koristjo ni treba menjati. Saj vidijo, da bi v tem primeru moglo z ozirom na gospodarsko korist vola kupiti petero kupcev, prvi, drugi, tretji, četrti in peti, dočim se vsem v resnici nikakor ne bode moglo ugoditi, ker le prvi, drugi in tretji prodajalec so pod tem pogojem zmožni zamene. Prvi štirje kupci pa pridejo, tekmujoč s petim kupcem, sami na pomoč prvim trem prodajalcem ter v strahu, da bi ob ceni 140 kron ne mogli vsi kupiti, obljubijo več, recimo 150 kron. Toda tudi ob tej ceni bi mogli prodati le prvi trije prodajalci, dočim hočejo in morejo pod tem pogojem kupiti prvi štirje kupci. Da torej nobeden izmed prvih treh kupcev ne bode izključen od zamene, prostovoljno ponudijo več nego 150 kron, po dolgem barantanju morebiti 155 kron, ob kateri ceni so četrti in peti kupec in četrti in peti prodajalec izključeni od zamene. Tudi drug primer ni možen, recimo, da bi četrti prodajalec hotel svojega vola prodati za 160 kron. Prvi trije kupci vedo, da jim tako drago ne bode treba kupiti, ker so še trije cenejši voli na prodaj in ker vedo, da četrti kupec ob tako visoki ceni ne more ž njimi tekmovali. Da, prvi trije prodajalci sami omogočijo nižjo ceno, kajti ponudijo svoje vole v skrbi, da bi katerikoli izmed njih ob tej ceni utegnil biti izključen od gospodarsko koristne zamene, svoje vole po nižji ceni nego 160 kron in izključijo tekmovalca od zamene. Mislimo si še tako dolgo vrsto različnih subjektivnih cenitev na strani kupcev in na strani prodajalcev, cena je v vseh primerih le ena edina, in ta cena je v vseh primerih rezultanta subjektivnih cenitev kupcev in prodajalcev. Visokost te cene se ustali neizogibno v razdalji med subjektivno cenitvijo najzmožnejšega, od zamene izključenega prodajalca in na drugi strani med subjektivno cenitvijo zamene najzmožnejšega, a od zamene vendar izključenega kupca.

Morebiti se bo zdelo dolgočasno, da sem o tvorbi cene razpravljal tako obširno. Toda četrti primer o tvorbi cene moramo neizogibno razumeti, ako hočemo razjasniti v sledečem visokost obresti. Menim, da je vsakomur razvidno, da je ta tvorba cene popolnoma naravna, saj se vsak dan na semnju in na trgu lahko prepriča, da se cena tvori res na ta način. Da pri tej tvorbi odločuje le subjektivna cenitev in želja po kar največji koristi, to je jasno kakor beli dan. S količino, ki bi se imenovala pravičnost ali usmiljenost, ob tvorbi cene na trgu pač nihče ne računa. Ako to velja o imetkih splošno, veljati mora tudi pri imetkih, o katerih bomo govorili ob tolmačenju obresti. (Dalje prih.)

Razsodbe obrtnih sodišč.

XX. Delavcev, ki se ne uporabljajo neposredno pri obrtnem obratu, ni smatrati za pomožne delavce v zmislu § 73. lit. d o. r., ampak za dninarje, ki nimajo pravice do odpovedi. (§ 73. lit. d o. r., čl. V., lit. d, razglas. pat. k o. r.)

(Razsodba obrtnega sodišča v Pragi z dne 22. maja 1901.)

Tožnik je moral v zmislu pogodbe toženi tvrdki, ki gradi ceste in stavi podzemeljske stavbe, odkazani mu material (kamenje, pesek i. e.) dovažati na malih vozovih na določeno mesto. Za vsak voz, ki ga je prepeljal, je prejel 50 h ter je tako zaslužil na dan po 2 K 80 h. Delovno razmerje je trajalo od ponedeljka 13. maja do sobote 18. maja 1901 l., kateri dan je bil tožnik, dobivši mezdo za 6 delovnih dni, brez odpovedi odpuščen. On toži tvrdko na povračilo dogovorjene mezde za zakoniti odpovedni rok v znesku 33 K 60 h.

Temu zahtevku se ugovarja, da se dninarji, katerih se ne potrebuje več, — kakor je splošno v navadi pri toženi tvrdki — v soboto kratkoma odpuste, če se niso — kakor ravno tudi tožnik — uporabljali vsaj za najnižja pomožna dela pri obrtu samem.

Tožba se je zavrnila, ker je imel tožnik, kakor se je dognalo, opravljati le dninarska dela najnavadnejše vrste (čl. V. lit. d razgl. pat. k o. r.) in v resnici tudi nobenih del pri obrtu samem ni opravljal, torej ga ni bilo smatrati za pomožnega delavca v zmislu § 73., lit. d o. r.

Tožnik je bil najet le za dovažanje materiala od enega kraja do drugega in je opravljal le dela, pri katerih ni treba nobene strokovne zmožnosti in nobene vaje. Zato se po čl. V. razgl. pat. k o. r. v pričujočem sporu ni bilo ozirati na zakonito določilo v § 77. o. r., po katerem je delovno razmerje na 14 dni odpovedati. Splošno pa ni nobenega zakona, ki določuje obligatorno odpoved tudi glede oseb, ki so najete za dela najnižje vrste; tožbeni zahtevki je torej brez vsake pravne podlage in se je moral zavrniti.

XXI. Za spore zaradi nagrade onih del, ki so se opravila izven delovnega razmerja, ni pristojno obrtno sodišče.

(Sklep obrtnega sodišča na Dunaju z dne 8. maja 1900.)

V pravni stvari knjigovodje S. K. zoper trgovca s suknom J. D. zaradi plačila 182 K se je razsodilo v ustni razpravi. Ugovoru toženčevemu, da je obrtno sodišče nepristojno, se je ugodilo in se je preporna zadeva izročila rednemu sodišču.

Utemeljitev: Tožnik navaja, da mu je toženec pred majem ali junijem leta 1899. včasih prepustil rešitev ogrske korespondence. To delo je oskrboval iz prijavnosti in brez vsake odškodnine; maja ali junija meseca pa ga je toženec prosil, naj prihaja, kolikorkrat mu dopušča čas, v njegovo pisarno in mu rešuje ogrsko korespondenco; ne zahteva, da bi mu delal brezplačno kakor doslej, ampak ga bode odškodoval za to delo. Tožnik je po svojih rednih uradnih

urah, kolikorkrat mu je dopuščal čas, reševal okoli 10 mesecev v toženčevi trgovini ogrsko korespondenco, tudi je bil večkrat med dnevom po dvakrat k telefonu poklican; zategadelj zahteva za svoje delo mesečni znesek 20 K, skupaj 200 K, odbivši 18 K, katere je dolžan za vzeto blago, torej preostali znesek 182 K, in predlaga, da se tožena tvrdka obsodi v plačilo tega zneska, nadalje na 6% obresti od dneva tožbe in na povračilo sodnih stroškov.

Toženec oporeka službeni lastnosti tožnika, ki je le iz prijavnosti v posameznih primerih reševal ogrsko korespondenco, in poda ugovor nepristojnosti obrtnega sodišča.

Temu ugovoru se iz naslednjih izvajanj ugodi. Po § 1. zakona o obrtnih sodiščih se stvarna pristojnost obrtnih sodišč razteza le na obrtne pravne spore (na način, označen v § 4. zak.) med obrtnimi podjetniki in njih v § 5. zak. omenjenimi delavci (oziroma med delavci istega obrata med seboj), pri trgovinskih obrtih zlasti na vse osebe, ki se porabljajo za kupčijska opravila, torej na vse trgovske pomočnike. Za trgovske pomočnike je šteti tiste pomožne delavce, katere nastavi principal trgovine s službeno pogodbo, da opravljajo kupčijska opravila, ki so torej v službenem razmerju in imajo redno opravilo (§ 73. o. r.). Tako razmerje pa ni obstajalo med tožnikom, ki je knjigovodja v drugi trgovini, in med tožencem, temuč tu gre za nagrado opravljenih, katera je tožnik izven službenega razmerja izvršil, torej obrtno sodišče ni stvarno pristojno.

XXII. Dan, katerega je v zmislu člena V. zakona z dne 16. januarja 1895. l., drž. zak. št. 21., odmeniti nadomestnemu počitku, določi imetnik obrta. Svojevoljni popust dela v dosego tega počitka je smatrati za neopravičen popust dela. (§ 82. lit. f o. r.)

(Razsodba obrtnega sodišča v Pragi z dne 11. maja 1901.)

Pekovski pomočnik J. K. je tožil svojega mojstra J. M. na plačilo 14 dnevne mezde in na povračilo za hrano v znesku 30 K, ker je bil brez odpovedi brez vzroka odpuščen. Toženec je predlagal, da se zavrne tožnikov predlog, ker tožnik 3. maja ni prišel na delo in je zategadelj bil odpuščen.

Tožnik pa navaja, da se je s tožencem dogovoril za enkratni počitek v tednu in je vsled tega dogovora porabil 3. maj za počitek, ne da bi bil delodajalcu kaj omenil.

Tožba se je zavrnila.

Razlogi: Čl. V. zakona z dne 16. januarja 1895. l., drž. zak. št. 21., določuje, da je dovoliti nadomestni počitek ali naslednjo nedeljo ali je pa, če to z ozirom na obratne razmere ni mogoče, za to porabiti eden ali dva delavnika. Že iz te določbe je jasno, da ne more delavec poljubno določiti, kateri dan hoče za počitek porabiti, sledi pa to tudi iz razmerja med delavcem in delodajalcem in je podlaga discipline in reda. Ker je tožnik svojevoljno porabil 3. maj za počitek brez dovoljenja delodajalčevega, je neopravičeno za-

pustil delo in toženec je bil popolnoma upravičen, tožnika po § 82., lit. f o. r. brez odpovedi odpustiti.

XXIII. Ako se je delovno razmerje razvezalo, predno je mogel delodajalec dovoliti nadomestni počitek, se ne more zahtevati povračilo za nadomestni počitek.

(Razsodba obrtnega sodišča na Dunaju z dne 22. februarja 1900.)

Tožnik R. P. je stopil dne 5. februarja 1900. l. kot pomočnik v službo pri toženem pekovskem mojstru H. C. proti tedenski mezdi 26 K. Dogovorila se je enodnevna odpoved in pa zajutr. Dne 12. februarja 1900. l. je bil tožnik brez vzroka odpuščen. Zategadelj zahteva od toženca odškodnino za enodnevno odpoved v znesku 3 K 90 h (3 K 70 h mezda, 20 h zajutr), dalje odškodnino v znesku 5 K, ker se mu od 5. februarja do 12. februarja ni dovolil nedomestni počitek, katerega bi moral imeti namesto nedeljskega počitka, torej skupaj znesek 8 K 90 h.

Na podlagi navedenega je tožnik predlagal, da se izda zoper toženca, katerega ni bilo pri razpravi zamudna sodba.

Z zamudno sodbo, ker ni bilo toženca pri razpravi, se je tožniku priznal znesek 3 K 90 h, nadaljni zahtevki na plačilo zneska 5 K se je pa zavrnil iz naslednjih razlogov.

Razlogi: Ne glede na vprašanje, ali sploh obstoji pravica do odškodnine za nedovoljene nadomestne počitke, je v tem primeru uvaževati, da je tožnik v času od 5. februarja do 12. februarja 1900. l. enkrat, namreč 11. februarja opravil nedeljsko delo. Kot odškodnino za to nedeljsko delo bi toženec po obstoječih predpisih (razglas c. kr. nižeavstrijskega namestništva z dne 25. aprila 1895. l., št. 38.013) lahko dovolil tožniku po svoji volji ali 24 uren počitek naslednjo nedeljo ali kak delavnik naslednjega tedna. Ker pa se je delovno razmerje razvezalo že prvi dan po nedeljskem delu tožnikovem, ni bilo po omenjenih predpisih tožniku v času njegovega službovanja pri tožencu dovoliti nadomestnega počitka. Torej ni nikake podlage za trditev, da se tožniku ni dovolil zasluženi nadomestni počitek v času njegovega službovanja pri tožencu, in zategadelj se je na to nanašajoči se del tožbenega zahtevka zavrnil kot neopravičen.

Društvene vesti.

Vzajemno podporno društvo, registrovana zadruga z omejenim jamstvom, je pristopila k društvu »Merkurju« kot ustanovnik s prispevkom 200 kron. Naj bi našlo obilo posnemalcev!

*

Slovensko trgovsko društvo „Merkur“ je tretjega septembra otvorilo svojim članom večerni trgovski tečaj. Poleg gosp. Žnideršiča, ki bo učil knjigovodstvo in trgovsko računstvo, se je posrečilo društvu pridobiti gosp. F. Sajovica za poučevanje v trgovski korespondenci. Večerni tečaj obiskuje okoli 30 društvenikov. Poučuje se vsak torek in četrtek; pričetek točno ob 9. uri zvečer.

*

Posredovalni odsek „Slovenskega trgovskega društva Merkurja“ nam poroča: V zadnjem času so se pričeli društveni člani živahneje posluževati društvene naredbe za posredovanje služb. Opozarjamo pa trgovske sodruknike, naj se ne oglašajo za službe šele takrat, ko so prejšnjo zapustili, ampak naj se prijavijo takoj, ko so službo odpovedali. Pri tej priliki naj poudarimo žalostno dejstvo, da je še zelo veliko trgovskih sodruknikov, posebno na deželi, ki še niso naši člani. In ravno od teh nečlanov dobiva društvo veliko prošenj za posredovanje, za pojasnila v trgovskih zadevah itd. Društvo je dosedaj pomagalo takim trgovskim sodruknikom in po možnosti ustreglo njih prošnjam, a v bodoče pa bo storilo to šele potem, ko pristopi prosilec kot redni član našega društva. Naše člane pa prosimo, da razjasnijo svojim stanovskim kolegam, katere ugodnosti nudi društvo članom, in da mu pridobijo čim več novih članov.

*

Slovensko trgovsko društvo „Merkur“ priredi, kakor smo poročali v zadnji številki našega lista, dne 5. oktobra t. l. veliko veselico v Sokolovi dvorani »Narodnega doma« v Ljubljani. Gotovo je ostala veselica, ki jo je slovensko trgovsko pevsko društvo priredilo pred tremi leti, v najlepšem spominu. Za to veselico pa se delajo še večje priprave. Pevski zbor je jako marljiv in se je nadejati, da izvrši pevske točke častno. Spored veselice je sledeči: petje, srečolov in prosta zabava. Pri veselici bo sodelovala slavna vojaška godba 27. pešpolka kralja Belgijcev. Posebno za krasne dobitke za srečolov se je pobrigalo društvo. Obrnilo se je na vnanje tvrdke, ki imajo kupčijske zveze v Ljubljani, in na naše ljubljanske trgovce. Tako ima odbor že sedaj lepo število krasnih dobitkov. Upamo, da ta veselica uspe v vsakem oziru; odbor se ne straši ne truda ne stroškov, da jo priredi čim zabavnejšo. O podrobnostih se bo poročalo v dnevnikih.

Raznoterosti.

Nedeljski počitek v trgovinskem obrtu. Dan pozneje, ko je izšla zadnja številka našega lista s člankom gornjega naslova, smo izvedeli za razglas c. kr. dež. vlade za Kranjsko (deželnega zakonika za l. 1902. XV. kos, izdan in razposlan 16. avgusta), s katerim se uvaja popolni nedeljski počitek v ljubljanskih trgovinah, izvzemši prodajo živil in komptorno delo. Veselo presenečenje je prinesel ta razglas našemu društvu, ki so se mu z njim vsaj glede Ljubljane večjidel izpolnile želje, za katerih uresničenje je delovalo z vso vnemo, a mirno in stvarno že od početka svojega. Iznenadenje pa je provzročil ta razglas tudi piscu začetkoma navedenega članka. Spričo tega razglasa, ki so zanj zaznali naši bralci zajedno, ko jim je došel naš list, je bil članek nekaterim čez voljo, češ, da z njim prinašamo razloge zoper — ravno uvedeni nedeljski počitek v Ljubljani! Zatorej je potrebno, da stvar razjasnimo. Članek poroča najpoprej o stališču, ki ga je zavzela liberška trgovska in obrtniška zbornica glede juristične strani vprašanja o nedeljskem počitku v trgovinskem obrtu. Liberška zbornica je namreč mnenja, da je po sedanjem zakonu nedeljsko delo moči samo omejiti, ne pa tudi popolnoma odpraviti, da torej popolnega nedeljskega počitka ni moči uvesti. To stališče pred vsem nas je dovedlo do prijave sklepa liberške zbornice: nasprotno je našemu, razloženemu v avgustni številki lanskega letnika; v zadnji številki ga v »inkriminiranem« članku izrecno zavračamo, poudarjajoč, da ni lažjega, nego se ogniti liberške zbornice prestrogi razlagi zakona o nedeljskem počitku. Dasi pa je bil v prvi vrsti zanimiv za nas le ta del poročila liberške zbornice, smo radi popolnosti vendar priobčili tudi drugi del, ki obsega opis razmer v okrožju liberške zbornice, kakor so ga podale zbornici tamošnje zadruga, in pa le-teh, oziroma liberške zbornice razloge zoper uvedbo popolnega nedeljskega

počitka v tamošnjem okrožju. Ker je čisto po sebi umevno oboje za nas irelevantno, smo ta del navedli brez pripomnje kot nekaj samo po sebi zanimivega, ne sluteč, da se bo listu, ki mu je vendar poročati tudi o tem, kar se izven Kranjske godi v trgovskem svetu, zlasti še glede vprašanja o nedeljskem počitku, aktualnega po vsej Avstriji, zamerila čisto objektivna prijava sklepa velike, a za nas seveda neodločilne korporacije. Žal, da nismo pri tem tudi poudarili nečesa, kar je umevno samo po sebi! Kar je razvidno iz načina samega, na katerega smo prijavili poročilo, nismo, žal, izrecno, z debelimi črkami vsakomur vidno naglasili: da nikakor ni to mnenje našega uredništva, ampak liberške zbornice, oziroma dotičnih zadrug! Izrecno, žal, tudi nismo poudarili, da se razmere v okrožju liberške zbornice ne dajo primerjati z našimi; nismo namreč na um vzeli, da je treba tudi temu, dasi je samo ob sebi umevno, dati poudarka, nismo mislili, da bi se mogel zaslediti kdo, ki bi izvedel to primero, kaj pa še kdo, ki bi očital nam, da smo jo izvedli mi sami! Celu neumestno pa se nam je zdelo, polemizirati tudi s tem delom poročila! Boriti se zoper razloge liberške zbornice kot razloge, veljavne tudi zoper uvedbo nedeljskega počitka v — Ljubljani, bi se reklo, bojevati se zoper — mline na sapo po sijajnem vzgledu znanega junaka iz pobožne Španske!

*

Seznam besednih znamk. Trgovska in obrtniška zbornica v Ljubljani nam naznanja, da je v založbi c. kr. dv. in drž. tiskarne na Dunaju dobili po naročilu c. kr. trg. ministrstva izdani seznam besednih varstvenih znamk (Wortmarkenverzeichnis). Cena knjigi, ki se dobiva v omenjeni tiskarni, znaša 10 K. Vsebinska seznama je naslednja: 1.) Zaznamek besednih znamk, vpisanih v osrednji register za varstvene znamke v letih 1895—1901; 2.) zaznamek v letih 1895—1901 zglašanih besednih znamk, ki niso bile sprejete v osrednji register za varstvene znamke; 3.) zaznamek posebno poudarjenih besed v varstvenih znamkah s podobami, ki so se vpisale v osrednji register za varstvene znamke v letih 1892—1901. Delo se bode vsako leto izpopolnjevalo.

*

Razglas za nakup 880 met. stotov pšenične moke. C. in kr. intendantca 3. voja v Gradcu namerava kupiti 880 met. stotov pšenične moke za peko. Pismene ponudbe je do 22. septembra t. l. do 9. ure dopoldne vložiti pri omenjeni intendantci. Razglas za natančnejšimi pogoji in ponudbenim vzorcem je na ogled v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani.

*

Dobavni razpis. Tukajšnji trgovski in obrtniški zbornici se naznanja, da namerava c. kr. domobransko ministrstvo potreščino raznovrstnih oblačilnih in opravnih predmetov zagotoviti po splošni konkurenci. Izmed predmetov, katere je dobaviti, se posebno omenjajo naslednji: klobuki, zapone, gumbi, volnene in usnjene rokavice, usnjene listnice, ostroge, kuhinjsko orodje, čutare, kolci za šatore, krampi, lopate, sekire, dleta, klešče, konjski koci, volneni jopiči itd. Ponudbe je po predpisanem vzorcu vložiti najkasneje do 30. septembra t. l. do 12. ure opoldne pri vložnem zapisniku c. kr. ministrstva za domobranstvo. Vzorci predmetov, katere je dobaviti, se dobe pri glavnem skladišču domobranske vojne oprave (Landwehr-Ausrüstungs-Hauptdepot) na Dunaju. Razglas, obsegajoč natančnejše pogoje, zaznamek predmetov, katere je dobaviti, in ponudbeni vzorec so na ogled v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani.

*

Poštno pošiljatve na Angleško. C. kr. trgovsko ministrstvo naznanja trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani, da se pri pošiljativah poštnih zavojev na Angleško mnogokrat zgodi, da naredo pošiljateljji, ki žele izrecno potno črto preko Belgije ali Nizozemske, napačno pripombo glede pota. Da se pomote in reklamacije kolikor mogoče preprečijo, se opozarjajo trgovci,

ki imajo redne zveze z Anglijo, da mora biti na zavojih in na poštnih spremnicah za izvoz preko Belgije napisano: po posredovanju Agence continentale ali »po posredovanju kontinentalne agenture« in za izvoz preko Nizozemske: »preko Kaldenkirchen-Vlissingen«.

Izpremembe v trgovinskih in združnih registrih na Kranjskem.

I. Pri c. kr. deželnem kot trgovinskem sodišču v Ljubljani so se izvršile naslednje izpremembe:

A. V trgovinskem registru:

1. Vpis tvrdke »lv. Fabiana nasl. Anton Korbar — Joh. Fabians Nfg. Anton Korbar. Trgovina s kolonialnim, špecijskim in barvnim blagom — Colonial-, Specerei- und Farbwarenhandlung«. — V Ljubljani, dne 5. avgusta 1902.

2. Pri tvrdki: »Ferdinand Sajovic. Trgovina z mešanim (manufakturnim) blagom v Kranju« se je podelila posamezna prokura: Jeanetti Sajovičevi, trgovca soprogi v Kranju, in Janku Sajovicu v Kranju. — V Ljubljani, dne 5. avgusta 1902.

3. Vpis tvrdke: »Franc Ložar, Gemischtwarenhandel«. — V Ljubljani, dne 12. avgusta 1902.

4. Vpis tvrdke: »Anton Svetic, trgovina z mešanim blagom in žganjem v Kamniku«. — Tvrdko bode podpisoval Anton Svetic. — V Ljubljani, dne 12. avgusta 1902.

B. V združnem registru:

Izbris tvrdke: »Krojaško in črevljarsko skladišče v Ljubljani, vpisana zadruga z omenjeno zavezo«. — V Ljubljani, dne 8. avgusta 1902.

II. Pri c. kr. okrožnem kot trgovinskem sodišču v Novem mestu so se v trgovinskem registru izvršile naslednje izpremembe:

1. Vpis tvrdke »Franz Gschella, Gemischtwarenhandlung in Ratschach bei Steinbrück«. Imetnik je Franc Gschella, trgovec v Radečah pri Zidanem mostu. — V Novem mestu, dne 7. avgusta 1902.

2. Tvrdka »Johann Rumpreth, Lederhandlung« se je izpremenila v Johann Rumpreth's Witwe Karoline Rumpreth, Lederhandlung in Gurkfeld. — V Novem mestu, dne 11. avgusta 1902.

Tržno poročilo in tržne cene.

Pšenica je vsled vseskozi povoljne letine skokoma padala v ceni ter dospela do stopnje, katere očitno noče zapustiti, kajti kvišku ne more, nazaj pa skoraj ne sme. Le ako smo optimisti, nadejamo se v poznejši jeseni, ko bodo večji mlini založeni — nekoliko nižjih cen, k čemur utegne pripomoči tudi manjši konsum po zimi. Vpoštevati pa je, da hodijo manjšemu konsumu vzporedno navadno manjši dovozi — zato se imamo od reduciranega konsuma le tedaj nadejati nižjih žitnih cen, ako bo v žitnih krajih zima za dovoze ugodnejša.

Koruza je davno prorokovane visoke cene v istini ter hipoma dosegla v zadnjih tednih, da, domnevane visoke cene celo prekoračila. V zadnjem času šele se je začelo vpoštevati, da se zaloge nesorazmerno s časom krčijo ter da prihodnja letina obeta bore malo. Sodi se celo, da bo koruze kar za 50% manj, nego bi se je pridelalo ob dobri letini. Ako se to uresniči, potem bomo odslej in na leto drago kupovali koruzo.

Oves bo nekoliko pritiskal na ceno koruze. Letos smemo letino ovsa prilično dobro imenovati in to z ozirom na množino kakor tudi na kakovost blaga.

Moka se je končno vendar privadila nizkim cenam pšenice ter se z dnevi niža. Nekoliko trdnejše cene ji poskrbi sempatja trdnejša tendenca žita in pačasno izpraznjenje zalog — čemur pa ni pripisovati posebne važnosti.

Žitne cene na Dunaju za 50 kil.

Pšenica 76 kil za prompt	K	7.35
» » » » jesen		7.08
» » » » spomlad		7.37
rž za jesen		6.39
» » spomlad		6.56
koruza za september-oktober		5.88
» »		—
» »		—
oves za jesen		5.88
» » spomlad		—

Žitne cene v Budim-Pešti za 50 kil.

Pšenica 76 kil za prompt	K	7.05-16
» » » » oktober	K	6.85
» » » » april 1903		7.10
rž za		6.30
» » oktober		6.08
» » april		6.22
koruza za		—
» » september		5.65
» » maj 1903		5.47
oves za		—
» » oktober		5.56
» » april 1903		5.88

Žitne cene v Sisku za 50 kil.

Pšenica	K	6.70-80
bosenski oves		5.50
sremski oves		5.80
činkvantin		7.—10
koruza		6.25-30

Za nekatere kraje kaže kupiti koruzo in činkvantin kakor sploh drugo žito v Barču, ker uživajo vzlic višjim cenam, nego so v Sisku, ugodnejše železniške tarife.

Cene mlevskim pridelkom.

Vinko Majdič v Kranju.

0	1	2	3	4	5	6	6 ¹ / ₂	7	7 ¹ / ₂	80
26.50,	25.70,	25.—,	24.30,	23.50,	22.40,	21.—,	19.50,	18.—,	15.80,	12.40

Otrobi

debeli drobni

10.40, 10.40.

Cene za 100 kg, postavljeno v Kranj.

Peter Majdič v Celju.

0	1	2	3	4	5	6	6 ¹ / ₂	7	7B
25.80,	25.40,	24.80,	23.90,	22.90,	21.90,	20.90,	19.90,	18.90,	16.50

Otrobi

debeli drobni

10.—

Cene za 100 kg, postavljeno v Celje.

Cene kolonijalnemu in drugemu blagu.

Sladkor, raffinate I ^a	K	87.50—88.—
sladkor rezani I ^a		» 90. ¹ / ₂ —91.—

primanjkuje

za 100 kil, postavljeno v Ljubljano.

Petrolej gališki Standart White	K	36 ¹ / ₂ —36 ³ / ₄
» pravi ruski		» 38 ¹ / ₂ —38 ³ / ₄

gotovo pride zopet do kartela!

za 100 kil s sodom vred, postavljeno v Ljubljano, za cel vagon.

Kava Santos Superior	K	46.—
» Good Average		» 40.—
» Regular		» 39.—
» iz Zah. Indije po kvaliteti do		» 145.—
» Guatemala do		» 128.—
» Portorico do		» 90.—
» Rio Lavé do		» 75.—
» Java rumena do		» 120.—

za 50 kil, postavljeno v Trst.

Ažija za mesec september 19¹/₂ v zlatu.

Riž Rangoon	K	18 ¹ / ₂ do 29.—
» Bassein		» 18 ¹ / ₂ » 29.—
» Moulmein		» 18 ¹ / ₂ » 32.—
Riž Arracan		» 18 ¹ / ₂ » 26.—
» Japan		» 39.— » 40.—
» Glacé laški		» 42.— » 48.—

za 100 kil, postavljeno v Trst ali Reko.

Slive bosenske, uzančne nove	K	8.75
» » nove po 125 komadov		» 12.75
» » » » 115 »		» 13.50
» » » » 95 »		» —
» » » » 80 »		» —

za 100 kil, postavljeno v Ljubljano.

Svinjska mast	K	76. ¹ / ₂ do 78. ¹ / ₂
Slanina štiridelna		» 51.— » 54.—

za 50 kg, postavljeno v Ljubljano.

Jedilno olje, laško K 87.— za 1902 l. in K 71 za 1903. l. za 100 kil — franko sod — postavljeno v Trst.

Ripsovo olje 78 K do 80.— za 100 kil, postavljeno v Ljubljano.

Slovenske trgovce in industrijalce vabimo najvljudneje, da se obilo poslužujejo našega lista za svoje oglase. Cenjene bralce „Narodnogospodarskega Vestnika“ pa prosimo, da se naročajoč pri tvrdkah, ki inserirajo v našem listu, blagovolijo nanašati na naš list in da po kavarnah in gostilnah, v bralnih in izobraževalnih društvih in čitalnicah vedno in vedno zahtevajo in blagohotno priporočajo „Narodnogospodarski Vestnik“.

Uredništvo in upravnništvo.

<p>Gostilna I. KENDA Židovska steza št. 1 Ljubljana</p>	<p>„Pri Gambrinu“ ❖ Shajališče ❖ trgovskih sotrudnikov.</p>
---	--

<p>„Ljubljanska kreditna banka“ v Ljubljani Špitalske ulice št. 2.</p>	<p>Nakup in prodaja vseh vrst rent, državnih papirjev, zastavnih pisem, srečk, novcev, valut itd. po najkulant- nejših pogojih.</p>	<p>Posojila na vrednostne papirje proti nizkim obrestim. Zavarovanje proti kurzni izgubi. Promese k vsem žrebanjem.</p>	<p>Sprejemanje denarnih vlog na vložne knjižice, na tekoči račun in na girokonto s 4% obrestovanjem od dne vloge do dne vzdiga. Ekskompt menic najkulantneje. Borzna naročila.</p>
--	--	--	---

J. LOZAR
v Ljubljani
na Mestnem trgu št. 7
priporoča svojo
bogato zalogo turistovskih
srajc, turistovskih, kolesarskih
in lovskih dokolenic, lovskih
volnenih jopičev, zimskih in
letnih nogavic, zavratnic itd.
Fino moško perilo in spodnja
obleka.

Engelbert Franchetti
v Ljubljani na Jurčičevem trgu št. 3
priporoča

svojo elegantno in higijensko urejeno
brivnico.
Za dobro in točno postrežbo je v vsakem
oziru najbolje skrbjeno.

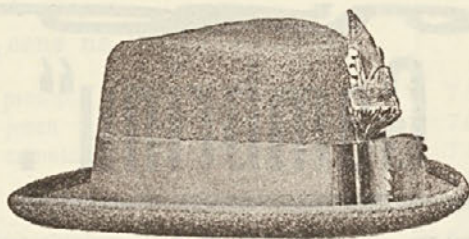
Klobuke

najnovejše

façone

priporoča

najcenejše

Blaž Jesenko v Ljubljani.

Novo!

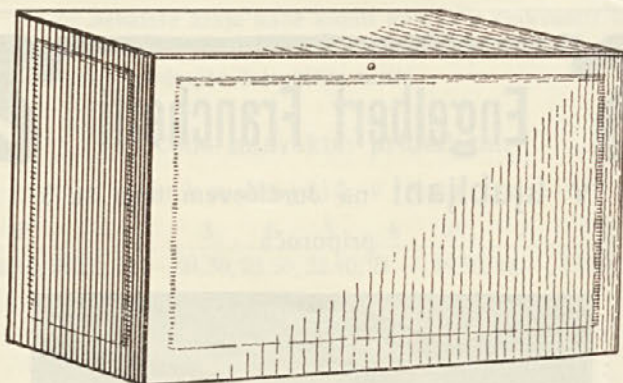
Patentirani sklopni poštni kartoni.

Došlej nedoseženi!

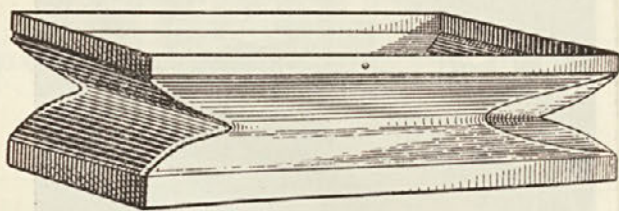
Tovarna patentiranih sklopnih kartonaž.

Josip Petrič

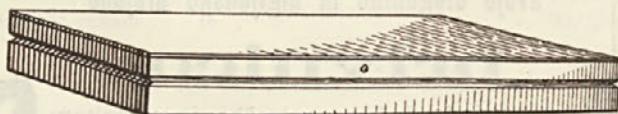
LJUBLJANA.

Karton v rabi.

Napol sklopljen karton.

Popolnoma sklopljen karton.

(80% prihranjenega prostora.)

Trgovina s specerijskim in deli-
katesnim blagom.

Zaloga raznovrstne pijače:
šampanjca, konjaka, vina, ruma,
likerja i. t. d.

* * Vinarna. * *

Kham & Murnik

Ljubljana.

Slovenci,

zahtevajte povsod

vžigalice

sv. Cirila in Metoda!

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Mizarska zadruga

v Št. Vidu pri Ljubljani

se priporoča slav-
nemu občinstvu v
naročitev

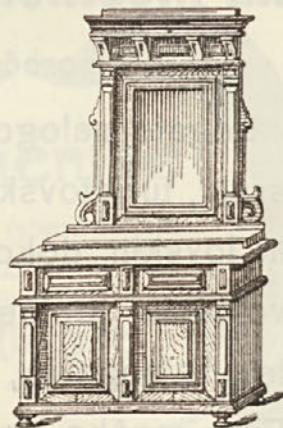
raznovrstne
temne in likane

sobne oprave

iz suhega lesa, so-
lidno izdelane
po lastnih in pred-
loženih vzorcih

V prav obilno naročitev se priporoča

Josip Arhar, načelnik.

Aug. Agnola
Ljubljana
Dunajska cesta 13.
Velika zaloga
stekla
porcelana svetilk
zreal i. t. d.
!!! Najnižje cene!!!

Mizarska zadruga
v Solkanu pri Gorici na Primorskem
naznanja slavnemu občinstvu, gospodom trgovcem
in založnikom pohištva, da ima
veliko zalogo
izgotovljenega pohištva
vseh slogov
v Solkanu pri Gorici na Primorskem.
Naznanjamo, da smo prevzeli dosedanjo
trgovino pohištva tvrdke Ant. Cernigoja v Trstu,
Via Piazza vecchia šte. 1, katero bomo vodili
pod enakim imenom. Česar ni v zalogi, se izvrši
točno po naročilu v najkrajšem času.
Cene zmerne.
Delo je lično ter dobro osušeno.

Reelne cene.

Klobuke
cilindre
čepice in slamnike
v najnovejših faconah in v veliki
izberi priporoča
Ivan Soklič
Klobuk za dečke od 70 kr. do gl. 2'50.
Klobuk za gospode od gl. 1'50 do 5'—.
Postaja elektr. železnice.

Pod trančo št. 2.
Solidno blago.

Adolf Hauptmann
v Ljubljani
na Sv. Petra cesti 41.
Tovarna
oljnatih barv, firneža, laka
in kleja.
Zaloga slikarskih in pleskarskih
predmetov.

Stari trg št. 21. Glavni trg št. 6.
Pekarija in slaščičarna
Jakob Zalaznik.
Prodaja moke
in raznovrstnih živil.
Prodaja drv in oglja.
Stari trg št. 32.

P. n.
Vljudno naznanjam velecenjenim trgovcem in kramarjem ter sl. občinstvu, da imam v priličnejše kupovanje
tovarniško zalogo vseh izdelkov svoje tovarne pletenin in tkanin
v Ljubljani, v Šelenburgovih ulicah št. 3,
in se najtopleje priporočam za mnogobrojen obisk.
Z velespoštovanjem **Dragotin Hribar.**

Vinko Majdič

lastnik valjičnega mlina v Kranju.
Priznana najboljši mlinski izdelki,
zlasti izborna pšenična moka.

Franc Čuden

priporoča

svojo bogato zalogo pravih švicarskih
ur, srebrnine in
zlatnine,

dalje kolesa

„Styria“,

francoske „Peugeot“ in druge v to
stroko spadajoče predmete.

— Ceniki zastoj in poštnine prosti. —

Najboljše

makarone in rezance

(nudeljne)

iz zajamčeno finega pšeničnega zdroba z
dodatkom svežih jajo

izdeluje

tovarna testenin

Ed. Zelenka

Ljubljana.

Poštna hranilnica ček št. 849.086.

Telefon št. 135.

Glavna slovenska hranilnica in posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

sprejema in izplačuje hranilne vloge in jih

obrestuje po $4\frac{1}{2}\%$

od dne vložitve do dne vzdiga

brez odbitka in odpovedi.

Pisarna: na Kongresnem trgu 14,
v Souvanovi hiši.

Dr. M Hudnik, predsednik.

Uradne ure od 8.—12.
dopoldne in od 3.—6.
popoldne.

Hranilnične knjižice se
sprejemajo kot
gotovina, ne da bi se
obrestovanje pre-
trgalo.

